

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika

Zagreb, kolovoz 2015.

FONOLOŠKI OPIS I LEKSIK GOVORA ZASELKA ŠUTE
(RASTOVAC)

DIPLOMSKI RAD

12 ECTS boda

Mentorica:

Prof. dr. Mira Menac-Mihalić

Studentica:

Anja Šuta

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Fonološki opis govora.....	3
3. Leksičke osobitosti govora.....	5
4. Gastronomski upitnik- leksemi u tablici.....	7
5. Transkripcija recepata.....	41
5.1. Kruh.....	42
5.2. Predjelo.....	43
5.3. Glavno jelo.....	43
5.4. Kolač.....	44
6. Zaključak.....	46
7. Literatura.....	47
8. Sažetak.....	48

1. Uvod

Dijalektološko ispitivanje za ovaj seminarski rad održano je u selu Rastovac, odnosno zaselku Šute, koje se nalazi u Dalmatinskoj zagori. Preciznije, selo je dio općine Zagvozd koja pripada visokom zaleđu Splitsko-dalmatinske županije. Rastovac ima nešto više od 200 stanovnika, a dijeli se na Gornji i Donji. U Gornjem selu postoje prezimena Vranjić, Maslić, Stanić, Dedić i Varkaš, s istoimenim zaseocima, dok su u Donjem Lončari, Serdarevići, Gavrani, Dujmovići, Šute i Žugi.

Zaselak Šute najzapadniji je ogranak sela. Prema predaji prezime potječe iz susjedne Bosne i Hercegovine. Danas u Šutama živi 9 stanovnika, pretežno starije životne dobi, dok su se mlađi naraštaji odselili uglavnom u Makarsku i u okolicu Splita. Tijekom godina, mnogi su otišli u Njemačku, Australiju, Novi Zeland i sl.

Ovo ispitivanje ne bi bilo moguće bez izrazito susretljive i pričljive ispitanice Tomice Šute. Ona je rođena 13. prosinca 1929. godine u susjednom selu Lončari, pa joj je to ujedno i djevojačko prezime. Hrvatske je narodnosti, majka joj je Milica (Milka) Čikeš, rođena u Čikešima, nedaleko Rastovca, a otac Andrija Lončar, rođen u Lončarima. Osim udaje, odnosno prelaska iz sela u selo i izbivanja 2 mjeseca zbog odlaska u bolnicu, Tomica iz svoga kraja nije nikada nigdje odlazila. S obzirom da je oduvijek imala stoku, dosta zemlje za obrađivanje i niz poslova koji prate takav način života, nije ni bila u mogućnosti izbivati iz svoga doma, pogotovo jer je već duže vrijeme sama u kućanstvu. Što se tiče spremnosti na suradnju, ispitanica je zadatak shvatila prilično ozbiljno, te je njezin i inače prepoznatljiv dar govora itekako došao do izraza. U određenim trenucima za vrijeme snimanja bilo je i manjih problema. Na primjer kada je ispitanica, pokušavajući što zornije prikazati postupak određenog recepta, pokazivala rukama i pomoćnim predmetima u kuhinji kako se nešto radi, ali bez verbalnog objašnjavanja. Tako da u tim minutama snimanja govora zapravo nema zvučnog zapisa.

Kako bi rad bio što potpuniji i leksički bogatiji, bilo je potrebno odabrati dodatnu ispitanicu, koja je neke otprije dobivene podatke potvrdila, neke upotpunila, ali je dala i svoj novi, potpuno drugačiji pregled nekih izraza, leksema, pa i običaja i navika.

Ona se zove Mile Šuta, rođena je 1956. u Gavranima, zaselak do Šuta. Majka joj je Kate, kojoj je djevojačko prezime također Šuta, a otac Šimun Gavran. Samo dvije godine izbivala je iz mjesta boravka i to u Njemačkoj, kada je išla posjetiti supruga koji je tamo radio. Nikada nije bila u radnom odnosu, bavi se uglavnom održavanjem kućanstva, poljoprivredom, a prije i stokom. Sve to upućuje na autohtonost govora te poznavanju kulinarskih običaja i izraza potrebnih u ovom ispitivanju, koji su također karakteristični za područje Rastovca, no ipak za nešto novije doba, s obzirom na prvu ispitanicu. Spremnost na suradnju i ovaj je put bila itekako prisutna, pogotovo jer je tijekom ispitivanja u prostoriji boravio i suprug ispitanice, koji je revno slušao sve iskaze, ali ih je i nadopunjavao i ispravljao, kad god je to bilo potrebno.

2. Fonološki opis govora

Govor zaselka Šute, kao i ostali govori toga kraja, pripada novoštokavskom ikavskom dijalektu, a kao njegovo glavno vokalno obilježje javlja se prepoznatljivi ikavski refleks jata: *lipo, cila, mīsta*, no koristi se i oblik *óvde*. Šva redovito daje *a*: *dànas*, *e > e*: *stòpit jèzik*, a u zatvorenom slogu ispred /n/ o prelazi u *u*: *ùnda*.

Često se pojavljuje i jako se dobro čuje i čuva slogotvorno *r*: *pŕvo, kŕme, pŕšutā*. Što se tiče distribucije, svaki vokalski fonem može stajati u početnom, središnjem i dočetnom položaju, ispred i iza svakog konsonanta.

Javlja se primjeri gubljenja nenaglašenih kratkih vokala: redukcija samoglasnika *i*: *čètri, pričépⁱ t* i redukcija *o*: *klikō*, vako. U slučaju redukcije vokala *i*, zanimljivo je da starija ispitanica uglavnom koristi primjere s gubljenjem vokala ili bar djelomično, dok mlađa u svojim iskazima čuva nenaglašeno kratko *i*. Vokalna redukcija u obliku ispadanja zanaglasnoga /u/ javlja se u primjeru *mètnla* umjesto *mètnula*.

Zijev se uklanja stezanjem vokala (*prà, žàvō*), umetanjem konsonanta *j* (*pràvijo, mòlijo, rádijo*) ili rjeđe ostaje (*vòlio*). Infinitiv je krnji (*skūvat, zàkuvat, primazat, pričépⁱ t, ispeč*). Dočetno *l* je, kao i u drugim krajevima udaljenijima od mora, u participima dalo *pràvijo, mòlijo, rádijo, vòlio*. Inventar konsonantizama jednak je onom u standardnom jeziku, no u distribuciji istih pojavljuju se karakteristični primjeri ovoga dijalekta. S obzirom da novoštokavski dijalekt može biti štakavski i šćakavski, govor Šuta svrstava se u šćakavski (*ràščⁱka, ùščipci*).

Fonem *h* uglavnom je izgubljen u početnom (*rána*), srednjem (*púnēn*) ili dočetnom (*grà*) položaju u riječi ili prelazi u *v* (*skūvat, sūvo, krūv, júva*). Također je i fonem *f* najčešće izgubljen, a uglavnom se zamjenjuje s *v* (*vrīgaj, vrīškoga, vāžō*). Još se neki fonemi gube u dočetnom položaju u određenim riječima: *kâ(d), stô(l), sô(l)*.

Afrikate *č* i *ć* fonološki su se izjednačili u njihovoj srednjoj verziji *č̣* (*čètri, nič̣in, č̣ujēs*), ali se fonetski mogu različito realizirati. Dogodila se i zamjena fonema *l* sa *j* (*išč̣vŕjaj, jùtika, samèji, stávjali*). U primjeru *jòpēt* uočava se protetsko *j*, koje inače nije baš često. Pojavljuje se i tipični adrijatizam dočetno *m- n*: *nôžon, rúkon*. Karakteristična je i metateza *nâjlišpī* ili *vās*, umjesto *sav*. Uglavnom ne postoje inicijalne skupine ploziv + drugi šumni suglasnik: *kô, dī*.

Akcentuacija je uglavnom dosljedno novoštokavska. Javljaju se četiri akcenta (Ÿ, Ÿ́, Ÿ̂, Ÿ̃). Naglašene dužine dobro se čuvaju. Distribucija akcenata slična je standardnom jeziku. U riječima s proklitikom, naglasak se prenosi na proklitiku: *pòd nōs, ù brāšno, òd grožža*. I inače je područje Imotske krajine među najdosljednijim u prenošenju naglaska na proklitiku.

3. Leksičke osobitosti govora

O leksičkim karakteristikama govora ovoga kraja dalo bi se govoriti u okviru pregleda leksika samoga zapadnog dijalekta kojemu i pripada opisani govor i tu bi se potvrdile značajke kao što su na primjer prisustvo turcizama ili talijanizama. Dakle, leksik novoštokavskog ikavskog dijalekta, pa tako i govor zaselka Šute, obiluje turcizmima, npr. *žèzva, kàšⁱ ka, oklàgija, ràkija*. Postoji i nezanemariv broj talijanizama, npr. *bòkāl, kacíola, kùžīna, m̀anistra*.

Ipak, s obzirom da rad obrađuje iskaze dviju informantica različitih godina rođenja u razmaku od skoro trideset godina, nametnulo se proučavanje razlika unutar dobivenih zapisa. Kako je prva informantica rođena 1929. godine, njena su iskustva i navike u kulinarstvu bitno drugačije od druge, koja je rođena 1956. Čini se da razlika od 27 godina ne bi upućivala na promjenu običaja u kuhanju, ali i općenito u životu, ipak, primjeri idu u suprotnom smjeru.

Tako postoje izrazi u jedne informantice koje druga uopće ne koristi i obrnuto, jer zapravo ne upotrebljavaju stvarne predmete i pojmove koje ti izrazi i označuju. Naime, prva spominje *brònzīn, kòmaštre* ili *žřvań*, dok druga ima izraze poput *rérne, sùdopera* ili *dèzerta*. U ovim se primjerima radi o potpuno različitom stilu života, pa se tako prije sve u vezi kuhanja ili pečenja odvijalo oko *komína*, gdje se osim pripremanja hrane, odvijalo i druženje, a sve se to promijenilo dolaskom električne energije u kućama i uvođenjem kuhinja u pojedina domaćinstva. Naravno, primjeri kao što su *dèzert* ili *endèvija* upućuju na pojmove novijeg, suvremenijeg, odnosno modernijeg stila izražavanja, koje je mlađa ispitanica s godinama usvojila i upotrebljava ih u govoru, dok ih starija uopće ne poznaje.

Promjene u životnim navikama nastale su kao posljedica odbacivanja jednog načina preživljavanja koji je zahtijevao svakodnevno bavljenje stokom, pripremu mlijeka, kruha i drugih najosnovnijih namirnica za prehraniti obitelj. S obzirom da je to svim ukućanima, a pogotovo ženama oduzimalo jako puno vremena, sve su ostale aktivnosti poput kuhanja, pravljenja kolača ili bilo koje duže pripreme namirnica bile svedene na najjednostavnije moguće. Tako je starija ispitanica spomenula samo dvije vrste kolača, a to su *sálnaci* i *štrūce*, dok druga spominje i torte za rođendane i *slânē pīte* i *štrúdel* itd.

Također u odabiru povrća koje se uzgajalo ima razlika, jer su prije sadili samo *ràšč'ku*, *blitvu* i ljeti *pomidōr* i još nekoliko osnovnih stvari, a sada su tu i *bīži* i *brōkula*, *pōriluk* i *patližān* te nekoliko vrsta zelene salate i nekoliko sorti kupusa, začinskog bilja, ali i puno više voćaka.

Dakako u novije doba puno je više slobodnoga vremena, pa tako mlađa ispitanica spominje sakupljanje različitog ljekovitog bilja i trava, npr. *dùpčac trāvu*, *ivicu trāvu*, *mājčīnu dùšicu*, *kūničev rèpič'* i dr., koje kasnije, osušene, koristi za čajeve, obloge ili kao arome koje se dodaju rakiji *travàrici*. Prave se i druge vrste rakije (*ōrlovača*, *vīšnjevača*), beru se samonikle biljke poput *špārōgā* i *kūkovinē*, pa se čak priprema i svojevrsna zimnica (*kīsela kàpula*, *jùtika* ili *pàprika*) koja kao takva nije karakteristična za ovaj kraj.

U posebnu bi skupinu spadali sinonimski parovi kao što su *bòkāl - vřč'*, *lazànjūr - oklāgija*, *mànistra - makaróni*, *sēlen - cēler* i *tèpsija - škròvāda*, kao i sinonimski niz *kaciola - kàčōla - kùtlača*. Bilo da se radi o istoznačnicama (*lazànjūr - oklāgija*) ili bliskoznačnicama (*tèpsija - škròvāda*), ova vrsta semantičkog odnosa upućuje prije svega na promjene koje se u jeziku dogode kao rezultat izvanjezičnih dodira. Na taj se način unutar navedenih sinonimskih parova, od kojih je prvi iskaz starije ispitanice, a drugi mlađe, mogu uočiti zamjene posuđenica u različitim smjerovima: 1. turcizam za talijanizam (*tèpsija - škròvāda*), 2. talijanizam za turcizam (*lazànjūr - oklāgija*), 3. talijanizam za drugi talijanizam (*mànistra - makaróni*), 4. talijanizam za grecizam (*kaciola - kàčōla - kùtlača*) itd.

Također se vidi i zamjena leksema u odnosu regionalni govor i standardni jezik (*bòkāl - vřč'*, *sēlen - cēler*, *kaciola - kàčōla - kùtlača*). Mlađa ispitanica koristi standardizirani oblik, dok starija njeguje autohtone izraze.

Postoji i nekoliko primjera u kojima se radi o varijantama istog leksema, gdje je došlo do minimalnih promjena, npr. *kaciola - kàčōla*, *žèzva - žèzma* i *fažól - vāžō*.

4. Gastronomski upitnik- leksemi u tablici

Leksemi u sljedećoj tablici isključivo su oni snimljeni na zvučnim zapisima, što se može vidjeti u navedenim primjerima za svaku natuknicu.

Tablica je podijeljena na sedam djelova, započinje natuknicom u kanonskom obliku kojoj su određene gramatičke oznake i značenje, te eventualni frazemi i sveze te njihovo značenje, ali i transkribirani primjer iz govora. Za neke natuknice nema primjera u njihovom samostalnom obliku, već se samo pojavljuju u frazeološkim izrazima ili u sintagmama, pa su tako i oprimjereni, npr. *nalòžit vàtru, naštèsrca* ili *stòpit jèzik*. A za neke se, pak, natuknice ne može odvojiti kanonski oblik, jer se radi o sintagmama, odnosno svezama koje čine neodvojivu cjelinu, jer se radi isključivo o nazivima, npr. *dùpčac tráva, kùniček rèpić* ili *mâjčina dúšica*.

Natuknici u kanonskom obliku pridruženi su i oblici kojima su također određene gramatičke oznake i koje su u iskazima ispitanice upotrijebile u slobodnom govoru, a tamo gdje nema drugog potvrđenog oblika (osim onoga kanonskog u nominativu, odnosno infinitivu) u zvučnom zapisu, izvedeni su (zbog dobrog poznavanja govora) leksikografski uobičajeni oblici (genitiv jednine ili prezent jednine).

Sinonimi su uglavnom navedeni zajedno u istom redu, a tako i primjeri za svaki. Na taj se način lakše može vidjeti širina izraza cjelokupnog govora, ali i pratiti razlika između iskaza pojedine ispitanice, što je važno za ovaj rad.

Natuknice su poredane abecednim redom.

Natuknica u kanonskom obliku	Gramatičke oznake	Značenje	Primjeri	Frazemi, sveze	Značenje	Primjeri
bīži, bíži	<i>zb im</i>	grašak	<i>Bīži, zòvĕmo ih , bīži.</i>			
blītva, blītvē	<i>ž</i>	vrtna jestiva biljka	<i>Blītvē, kúpusa, ònōga spañáka.</i>			
bòcūn, bocúna	<i>m</i>	staklena posuda za vino	<i>Bòcūn je za víno.</i>			
bòkāl, bokála vřčĕ, vřčĕa	<i>m</i>	staklena ili keramička posuda za vodu	<i>Bòkāl ili vřčĕ.</i>			
brāšno, brāšna	<i>s</i>	samljeveno zrno žita	<i>Brāšna...pa sād klìko čĕš Ń nàprav' t.</i>	1. ●kokùruzno ~ 2. ●škûro ~ 3. ●bîlo ~	1. nastalo mljevenjem kukuruznog zrna 2. crno 3. bijelo pšenično	<i>1. Âmo samèji kokùruznogā brāšna, šĕnice samèji.</i> <i>2. Nĕko od škûrog prāvĭ, cřnōga.</i> <i>3. Bîlo je brāšno.</i>
bròkula, bròkulē	<i>ž</i>	povrće	<i>Òndā san sád' la ònē bròkulē.</i>			

brònzīn, <i>nom mn</i> bronzīni	<i>m</i>	lonac za kuhanje na otvorenoj vatri	<i>Ōndā bi bili</i> <i>ònī lònac,</i> <i>ònī bronzīni.</i>			
bùbja, <i>akuz</i> <i>jd</i> bùbju	<i>ž</i>	otkinuti komad čega, oblika kugle	<i>Ōd onōga</i> <i>fīsta za krūv</i> <i>òtkinēš nàkō</i> <i>jèdnu bùbju.</i>	•bùbja krūva	komad tijesta	<i>...òpēt</i> <i>òtkinēš, ònū</i> <i>bùbju,</i> <i>ònōga fīsta,</i> <i>mètnēš ù</i> <i>tēč^ǎ i cu...</i>
bùkara, <i>nom</i> <i>mn</i> bùkare	<i>ž</i>	tradicionalna čāša za vino, uglavnom drvena	<i>Nije se tō bilo</i> <i>čāše ko što je</i> <i>dānas, nego</i> <i>džvene</i> <i>bùkare.</i>			
crîpna, <i>akuz</i> <i>jd</i> crîpnu	<i>ž</i>	glinena posuda pod kojom se peče	<i>Crîpnu āmo</i> <i>ùgrijēn na</i> <i>džvīn.</i>			
cùkar, cùkra	<i>m</i>	šećer	<i>Mètni... malo</i> <i>cùkra, ne bi</i> <i>puno.</i>			
čāj, čāja	<i>m</i>	topli napitak od raznih biljaka	<i>Ništa nēgo</i> <i>čāja.</i>			
čāša, <i>nom</i> <i>mn</i> čāše	<i>ž</i>	posuda iz koje se pije	<i>Nije se tō bilo</i> <i>čāše kō štō je</i> <i>dānas, nego</i> <i>džvene</i> <i>bùkare.</i>			

čūt (se), 3.l.jd prez. čūjē (se)	<i>dv</i>	neugodno mirisati	<i>Mètni ga pòd nōs, pràvo se s ònizīn čūje s ònī kvâson.</i>			
čvǎjak, gen <i>mn čvǎjākā</i>	<i>m</i>	komadi zapržene slanine	<i>Pa ònī(h) čvǎjākā, kàko bi tō bílo slàtko.</i>			
čīkara, akuz.jd čīkaru	<i>ž</i>	šalica	<i>Svākī bi òni pòpili po čīkaru mlīka.</i>			
dàska, lok.jd nà dàsku	<i>ž</i>	drveni predmet na kojemu se nešto reže	<i>Ūndā līpo nà tū dàsku osúši.</i>			
dèzert, akuz.jd dèzert	<i>m</i>	slatko jelo	<i>A za dèzert, kò něšto ìmā tāj i sprémā.</i>			
dīgn¹ t (se), gl prid rad dīglo	<i>svr</i>	nadoći (tijesto)	<i>Kà(d) bi se krūv, tò fīsto dīglo...</i>			
divèncā, akuz <i>jd divèncu</i>	<i>ž</i>	svinjska crijeva nadjevena svinjskom krvlju i kukuruznim brašnom	<i>I svāk bi vīšē vòlio divèncu, něgo kobàscu.</i>			
dīzan¹ ca, dīzan ¹ cē	<i>ž</i>	domaći kolač od dīzanog tijesta	<i>Ònē štrūce, ònē dīzan¹ ce.</i>			

dùnja , <i>gen mn</i> dúnjā	ž	plod voćke, korišten uglavnom za marmeladu	<i>Sād</i> <i>mermeládē</i> ìli <i>òd grōž'za</i> , ìli <i>òd tīzih dúnā.</i>			
dùpčac tráva	ž	aromatična i ljekovita trava	<i>Stāvīn dùpčac</i> <i>trávu</i> , ìvicu <i>trávu.</i>			
žèzva , žèzvē žèzma , žèzmē	ž	posuda s ručkom za kuhanje kave	<i>E, žèzva!</i> <i>Jā je zòvēn</i> <i>žèzma.</i>			
žìgar¹ ca , <i>akuz</i> <i>jd žìgar¹ cu</i>	ž	jetrica	<i>Cjñū žìgar¹cu</i> , <i>a ònō sve</i> <i>drúgō smo</i> <i>bàcāli čā.</i>			
endèvija , endèvijē	ž	vrsta zimske salate	<i>Endèvija</i> <i>saláta.</i>			
fāžōl , fāžóla vāžō	<i>m</i>	biljka grahorica	<i>I fāžóla!</i> <i>Slánac i vāžō.</i>			
gérma , gérmē	ž	kupovni kvasac	<i>...ni tē gérmē</i> <i>nīšta, nīšta.</i>			
gìrica , gìr ¹ ce	ž	sitna morska riba	<i>Ònīh gìr¹cā na</i> <i>pìjatiču.</i>			
gládno	<i>prid</i>	nešto lagano, nije zasitno	<i>Gládno je tō.</i>			
góspina tráva	ž	ljekovita trava	<i>Góspina tráva.</i>			

grà	<i>m</i>	leksem u svezi		<ul style="list-style-type: none"> • <i>1. cĕnī ~ ili cĕnī bōb</i> • <i>2. slānī ~, slānac</i> 	<p>1. biljka iz porodice grahorica</p> <p>2. slanutak</p>	<p><i>1. I ònī cĕnī grà smo sĭjali.</i></p> <p><i>Grà je cĕnī bōb.</i></p> <p><i>2. Tò ti je ònāj slānac.</i></p> <p><i>slāni grà.</i></p>
grīs, grīsa	<i>m</i>	krupno mljeveno žito, griz	<i>Ūndā bi ùsūla grīsa, da òn mǎlo ònō stēgnē.</i>			
grōžze, grōžza	<i>s zb</i>	plod vinove loze	<i>Sād mermeládē ìli òd grōžza, ìli òd tīzih dūnjā.</i>			
gūst, gūsto, gūsta	<i>prid</i>	očituje se gustoćom, nije rijedak	<i>I ùndā znāš ònō vòdno, a trībā da bŭdē gūsto,...</i>			
is¹ckat, imper is¹ckāj	<i>svr</i>	izreckati	<i>...mǎlo is¹ckāj smòkāvā sĭtno,...</i>			
iskrén¹t, iskrēnēn	<i>svr</i>	istresti što iz nečega	<i>I ùnda, tŭ iskrēnē se.</i>			
ispeč¹, 3.l.jd. ispečē	<i>svr</i>	obraditi neku tvar pečenjem	<i>Lĭšpē ti se ispečē i bŭdē ti krŭv mēkšī.</i>			
(j)ĭst, (j)ĭdēn	<i>nesvr</i>	hraniti se, konzumirati hranu	<i>Ūzēst (j)ĭst dóklē se nĭje Bóg izmòlijo.</i>			

iščvǵjat, imper iščvǵjāj	<i>svr</i>	pržiti slaninu	<i>...òndā izrži slànⁱ ne, iščvǵjāj slànⁱ nu...</i>			
ivica tráva	<i>ž</i>	ljekovita trava karakteristična za planinske krajeve	<i>Stâvîn dùpčac trávu, ivicu trávu.</i>			
izgòr^{it}, izgorīn	<i>svr</i>	prepeći hranu	<i>Nĭkakva mâst, nĭt màžē se tè(p)sija, nēcē ti izgòr^{it},...</i>			
izgràtat, imper izgràtāj	<i>svr</i>	istrugati	<i>Izgràtaj njízĭ, òrašćića i mètni gròžža, ònĭ(h) sùvicā.</i>			
izmíšat, imper izmíšāj	<i>svr</i>	izmjesiti	<i>...tò lípo izmíšāj i so tĭn san nadívala.</i>			
izrzat, imper izrži	<i>svr</i>	razrezati hranu na više komada	<i>...òndā izrži slànⁱ ne, iščvǵjāj slànⁱ nu...</i>			
izvǵn^{it}, imper izvǵni	<i>svr</i>	okrenuti posudu da što ispadne iz nje	<i>...vráti, ònāj izvǵni tú tēču, vráti ga ù tēču...</i>			

jäbuka, jäbukē	ž	vočka	<i>Slätkā od jäbukē, štrúdel ga zòvēmo.</i>			
jáje, gen mn jájā	s	produkt peradi, uglavnom kokošja	<i>...mètni po čètri, pò pět jájā...</i>	<ul style="list-style-type: none"> ●1. ~ù s òrbulu ● 2. ~ù tvj̄do ●3.vr̄igano~ 	1. kuhano tako da ostane meko 2. kuhano tako da bude tvrdo 3. prženo na ulju	1. Û sòrbulu, pòvrigāj. 2.Skùvaj pò dvā, trī ù tvj̄do. 3. A vr̄igano, mòga bi bēž hēga stô gòdīna.
jāne, akuz jd jāne	s	mlado od ovce	<i>Zàkoj ònō kòzle, jāne.</i>			
jānet¹na, jānet ¹ nē	ž	janjeće meso	<i>Īspekla jā jānet¹nē.</i>			
jěčim, jěčima	m	ječam	<i>Jěčim je jěčim.</i>			

jùtika , <i>akuz jd</i> jùtiku	ž	vrsta luka	<i>Jùtiku smo stávjali, ali ù blītvu.</i>	▣ jùtika pòla záčine	Ne treba stavljati ništa drugo, jer ona učini jelo dovoljno ukusnim.	<i>Jùtika ti je pòla záčine.</i>
júva , <i>júvē</i>	ž	tekuće jelo nastalo kuhanjem mesa	<i>Tò je bila júva.</i>			
kacíola , kacíolē kàčōla , <i>kàčōlē</i> kùtlača , kùtlačē	ž	zaimača	<i>A, kacíola! Mòže i kàčōla i kùtlača.</i>			
kàduja , <i>kàdujē</i>	ž	ljekovita trava	<i>Kàduja ìstō.</i>			
kàpula , <i>akuz jd</i> kàpulu	ž	crveni luk	<i>Kàpulu, lùk.</i>			
kàš 'ka , <i>akuz jd</i> kàš 'ku	ž	žlica	<i>Naštèsrca kàš 'ku mèda.</i>	● džvena kàš 'ka	kuhača	<i>Pòkōjnī mi mùž prāvio džvenē kàš 'kē.</i>
kàš 'kica , kàš 'kicē	ž	žličica	<i>...ùndā mèčēš óde ònū kàš 'kicu mermeládē</i>			
kàva , <i>kàvē</i>	ž	napitak od ploda kave	<i>Nije bílo kàvē.</i>			

kèks , <i>instr jd</i> kèkson	<i>m</i>	sitno pecivo (misli se na ono kupljeno)	<i>Nèčēš nàist kèkson, nīje ga ni bìlo.</i>			
kīlo (<i>īpō</i>)	<i>s</i>	mjera za što u kulinarstvu uzeta odoka	<i>...pa jèdno kīlo ì pō brāšna...</i>			
kīsnit , <i>3.l.jd.</i> kīsnē	<i>nesvr</i>	dizati se djelovanjem kvasca	<i>Stāvī se sa strāne da tō kīsnē.</i>			
kobàsca , <i>akuz</i> <i>jd</i> kobàscu	<i>ž</i>	svinjsko crijevo nadjeveno mesom	<i>I svāk bi vīšē vòlio divèncu, nēgo kobàscu.</i>			
kokùruz , kokùruza	<i>m</i>	hrana od zrna kukuruza	<i>Mī smo sījali kokùruz.</i>			
kòlāč , koláča	<i>m</i>	slastica od pečenog tijesta (kućne izrade)	<i>...nīje, sèstro, bìlo koláča lišpēga nēg sálnaka.</i>			
kòmaštre , <i>lok</i> kòmaštrān	<i>zb</i>	Lanac od kovanog željeza koji visi iznad komina, na koji se objesi <i>cripnja</i> ili <i>bronzin</i> u kojem se onda nešto kuha	<i>Ònō štò ù nās gòri vīsī. Ònō se zòvu kòmaštre.</i>			

kòmīn , <i>lok jd</i> na kòmīnu	ž	kućno ložište malo podignuto od tla s otvorenom vatrom	<i>Ū tīn lôncīn,</i> <i>na kòmīnu na</i> <i>kòmaštre...</i>			
koròmāč , koromáča	<i>m</i>	začinska biljka, komorač	<i>Koròmāč,</i> <i>žùtinⁱ ca...</i>			
kòstrič , kostríča	<i>m</i>	divlja trava, jede se kuhana na salatu	<i>Kād bi párali</i> <i>mličikē i</i> <i>kostríča.</i>			
koštrādīna , koštrādīnē	ž	suho meso koze, jarca, ovce i uškopljenog ovna	<i>Nēgo lípo</i> <i>stāvio</i> <i>koštrādīnē.</i>			
kòva , kòvē	ž	pletena posuda u kojoj se držalo razno žito	<i>Pa jèdna bíla</i> <i>kòva.</i>			
kòzle , <i>akuz jd</i> kòzle	<i>s</i>	mlado od koze	<i>Zàkoj ònō</i> <i>kòzle, jàhé.</i>			
kǎme , <i>akuz jd</i> kǎme	<i>s</i>	svinjče	<i>...ùndā bi prīd</i> <i>Bòžič zàklāli</i> <i>kǎme.</i>	● kǎme ču kǎv	krv kojom se nadjevala djevenica	<i>...ònē kâžē</i> <i>kǎmečē kǎvi</i> <i>i brāšna i</i> <i>māsti...</i>

křpa , akuz jd křpu	ž	komad platna koji se koristi u kuhinji	Ůndā , àjde mi dāj rúkon křpu.			
krùv , krùva	m	pečeno tijesto od brašna, vode i kvasca	Krùv! Kàko ti se přvo kùva?	<ul style="list-style-type: none"> ■ 1.krùva i vòde ■ 2.dòbar kò krùv 		1.Znàš štā bi rèkli nàši stārī, ma nēka imā, kàžē, krùva i kàžē vòde. 2. Ěto pò tōmu se kàžē dòbar je kò krùv.
kûkovⁱna , kûkov ⁱ nē	ž	samonikla biljka čiji se izdanci beru u proljeće	Kûkov ⁱ na je ònō vākō što imā cřvena zřnca.			
kùmpīr , akuz jd kumpíre	m	krumpir, biljka s jestivim gomoljem	Ůndā kumpíre skùvaj òpōse.	● ~ po stārīnsku	pečeni na ognjištu	Àjde bàba ispēci kumpíra po stārīnsku.
kùničev rèpič	m	ljekovita trava specifična za taj kraj Biokova	Stāvīn mājčīnu dūšicu, stāvīn kùničev rèpič.			
kùpus , kùpusa	m	ako nije drugačije naglašeno (npr.glavati), odnosi se na raštiku	E,da, kùpus, ràšč ^l ka.	● glávati kùpus	vrsta kupusa u obliku kugle ili glave	Glávati kùpus i vèrzet.

kùvat , 3.l.jd. kùvā	<i>nesvr</i>	1.pripremati jelo u posudi s vodom 2. mijesiti kruh	1. <i>I ùndā u tō se kùvalo, ònāj, nīje nan bīlo špòreta. 2. Krùv! Kàko ti se p̃vo kùvā?</i>			
kùžina , lok jd u kùžini	<i>ž</i>	kuhinja		• <i>d̃mnā kùžina</i>	mala kuhinja u kojoj se na otvorenoj vatri ognjišta (komina) dimi meso i sl.	<i>U d̃mnôj kùžini svèga.</i>
kvâs , kvâsa	<i>m</i>	komad kiseloga tijesta, ostavlja se za dizanje sljedećeg kruha	<i>...kâ(d) češ drùgī p̃ut kùvat krùv, ùnda, tō se je zvā kvâs...</i>			
kvâsac , kvâsca	<i>m</i>	kupovna tvar koja služi za dizanje tijesta	<i>Nīje bīlo ñkakvōga kvâsca.</i>			

kvàsät, 3.l.jd kvàsā	<i>nesvr</i>	ostaviti tijesto da se uzdigne od kvasa		● kvàsānje krūva	dizanje tijesta za kruh	<i>Dì se òn dìzā, kvàsā.</i>
kvàs 'na, kvàs 'nē	<i>ž</i>	ocat	<i>Ūja i màlo kvàs' nē, na salātu.</i>	● vĩnska kvàs 'na	vĩnski ocat	<i>Vĩnska kvàs 'na mòže bit cřvenā, mòže bit bìlā.</i>
lazańūr, lazańúra oklāgija, oklāgijē	<i>m</i> <i>ž</i>	drveni valjak za razvlačenje tijesta	<i>...òní za, mĩ zvāli lazańūr. Oklāgija se zòvē.</i>			
lĩst, lok mn na lĩstove	<i>m</i>	kore, razvučeno tijesto	<i>Ūndā nà ònē lĩstove izrzat.</i>			
lònac, lónca	<i>m</i>	veća posuda za kuhanje	<i>Òndā bi bili òní lònac, òní bronzíni.</i>			
lũg, lũga	<i>m</i>	pepeo	<i>...ònā žèrava, òní lũg, púnēn...</i>			
lũk, akuz jd lũk	<i>m</i>	češnjak	<i>Kàpulu, lũk.</i>			

mâjčina dùšica	ž	timijan, ljekovita trava	<i>Stävīn mâjčinu dùšicu, stävīn kùničev rèpič.</i>			
mànistra, mànistrē makaróni	ž m	tjestenina	<i>I ùspi mànistrē i tō je bīla júva. Makaróni dòmāčī.</i>			
mäslo, mäsla	s	maslac	<i>...ündā tō pritòpi i òd tōgā je bīlo mäslo.</i>	■ mlâdoga mäsla i mèda	lijek za plućne bolesnike	<i>Ūndā bi rèkli mlâdoga mäsla i mèda.</i>
masnòča, masnòčē	ž	ono što sadrži mast (masnoća od mesa)	<i>Kāko bi bīlo dèbel, masnòča.</i>			
mâst, mâsti	ž	ono što se dobije topljenjem svinjskog sala	<i>Nīkakva mâst, nīt mǎžē se tè(p)sija, nêčē ti izgòrⁱt,...</i>			
mǎzat, 3.l.jd. mǎžē se	nesvr	prevlačiti sredstvom za mazanje	<i>Nīkakva mâst, nīt mǎžē se tè(p)sija, nêčē ti izgòrⁱt,...</i>			
mašina, lok jd u mašīnu	ž	stroj za mljevenje čega (npr. sala)	<i>Sàlo skīni, u mašīnu ga samèji,...</i>			

mêd , mēda	<i>m</i>	sok što ga pčele prave od nektra	<i>Mēda i dūšo mōja māsła.</i>			
mèk , <i>komp</i> mèkšī	<i>prid</i>	podatan na dodir	<i>Lìšpē ti se ispèčē i bùdē ti krùv mèkšī.</i>			
mermeláda , mermeládē	<i>ž</i>	smjesa od voća ukuhanog sa šećerom	<i>...ùndā mēčēš óde ònū kàš ' kicu mermeládē.</i>			
mêso , mēsa	<i>s</i>	životinjsko meso kao hrana		<ul style="list-style-type: none"> ●1. <i>kŕmečē</i> ~ ●2. <i>lěšo</i> ~ ●3. <i>pèčeno</i> ~ ●4. <i>súvo</i>~ ●5. <i>vrìško</i> ~ 	<p>1. ~svinjčeta</p> <p>2. kuhano</p> <p>3. pečenje m došlo u željeno stanje</p> <p>4. sušeno na dimu</p> <p>5. svježe, ne sušeno</p>	<p>1. <i>Stàvi kŕmečēga mēsa.</i></p> <p>2. <i>Tògā mēsa lěšo bi bilo.</i></p> <p>3. <i>Ùndā līpo tògā pèčenoga mēsa.</i></p> <p>4./5. <i>Skùvaj tògā mēsa súvoga, skùvaj vrìškoga.</i></p>
mètn ^t , 2.l.jd. mècēš	<i>svr</i>	staviti	<i>...ùndā mēčēš óde ònū kàš ' kicu mermeládē</i>			

mís 't , <i>I.l.jd</i> mísīn	<i>nesvr</i>	mijesiti, oblikovati rukama tijesto prije pečenja	<i>Mís 't, zamís 'li</i> <i>bi ga.</i>			
mìšāńca , mìšāńcē	<i>ž</i>	više vrsta nečega u jednom (npr.više vrsta mlijeka u siru ili više vrsta grahorica u jednom jelu ili, najpoznatije, više vrsta divljih trava zajedno)	<i>Mìšāńca mlíko</i> <i>pa b'io líp s'ir.</i>			
mlič'ika , mlič'ikē	<i>ž</i>	divlja trava dugog lista, jede se kao salata, ali skuhana	<i>Kād bi párali</i> <i>mlič'ikē i</i> <i>kostrí'ca.</i>			
mlíko , mlíka	<i>s</i>	bijela tekućina iz životinjskih mliječnih žlijezda	<i>Svākī bi òni</i> <i>pòp'ili po</i> <i>č'ikaru mlíka.</i>	• kšelo mlíko	sirovo mlijeko ostavljeno na sobnoj temperatur i	<i>Ūkiselí</i> <i>mlíka,</i> <i>k'iseloga</i> <i>mlíka.</i>

młit , <i>gl prid</i> rad młilo	<i>nesvr</i>	sitniti zrnje žite, kave ili čega drugog u mlinu ili žrvnju	<i>Īstō ù žřvnu se</i> <i>młilo.</i>			
mřkva , <i>akuz jd</i> mřkvu	<i>ř</i>	biljka jestivog korijena	<i>Mřkvu, cēler,</i> <i>petrùsimen.</i>			
nađivat , nađivān	<i>nesvr</i>	puniti crijevo nadjevom	<i>...tō lipo</i> <i>izmīšāj i so tīn</i> <i>san nađivala.</i>			
na(j)ist se , na(j)idēn se	<i>svr</i>	jesti do sitosti	<i>Nēčēš naist</i> <i>kēkson, nije ga</i> <i>ni bīlo.</i>			
nalož¹t , <i>2.l.jd.</i> naložiš	<i>svr</i>	učiniti da nešto gori		● nalož¹t vātru	pripremiti vātru za kuhanje, ogrijev i sl	<i>Lipo š</i> <i>nīmen tāmo,</i> <i>naložiš</i> <i>vātru.</i>
namazat , <i>2.l.jd.</i> namažēš	<i>svr</i>	premazati površinu čega nadjevom	<i>Òdrži lipo,</i> <i>namažēš</i> <i>mermelādu.</i>			
naštèsrca	<i>pril</i>	leksem u frazemu		■ naštèsrca	na prazan želudac	<i>Naštèsrca</i> <i>kāš¹ ku</i> <i>mēda.</i>
nôž , <i>instr jd</i> nôžon	<i>m</i>	dio pribora za jelo kojim se reže, maže itd.	<i>...ùndā nôžon</i> <i>ràstrāj.</i>			
òbl¹t , <i>imper.</i> òblīj	<i>svr</i>	preliti tekućinom	<i>Òblīj je</i> <i>stùdenōn</i> <i>vòdōn i ònū</i> <i>vòdu bācīš čā.</i>			

ocídit, imper ocídi	<i>svr</i>	pustiti da iz čega isteče tekućina	<i>Lípo ocídi ònū vòdu.</i>			
òmazat, <i>imper. òmaži</i>	<i>svr</i>	premazati mašću kakvu posudu	<i>Màlo òmaži ònū tèću újon, da ne prijanē.</i>			
òpōse	<i>pril</i>	kuhati nešto odvojeno	<i>Ūndā kumpíre skūvaj òpōse.</i>			
òrah, òraha	<i>m</i>	biljka s jestivom jezgrom	<i>Nàpravīmo òrlovaću od òraha.</i>			
òrašćić, gen <i>mn òrašćićā</i>	<i>m</i>	muškatni orašac	<i>Izgràtaj njízī, òrašćićā i mètni gròžža, ònī(h) sùvica.</i>			
òrlovača, òrlovače	<i>ž</i>	rakija s okusom oraha, orahovica ili orahovača	<i>Nàpravīmo òrlovaću od òraha.</i>			
osúšⁱ t, 1.l.jd <i>perf osúšⁱ la</i>	<i>svr</i>	osušiti smokve na suncu ili meso na dimu	<i>Jâ òvē zíme osúšⁱ la mēso.</i>			
otòpⁱ t, imper otòpi	<i>svr</i>	zagrijavanjem krutu tvar pretvoriti u tekuću	<i>...sītno otòpi slànⁱ nu i ùndā u tō mètni.</i>			
pànceta, akuz <i>jd pàncetē</i>	<i>ž</i>	slanina prošarana mesom	<i>Jâ ti vīše vòlīn pàncetē.</i>			

pàpar , akuz.jd pàpar	<i>m</i>	začin	<i>Aaa, nisan pàpar u divèncu.</i>			
pàprika , akuz.jd. pàpriku	<i>ž</i>	vrtna biljka	<i>Slátku pàpriku, lútu pàpriku.</i>	1. ●slátka ~ 2. ●ljúta ~ 3. ●kìsela ~	1. hrana 2. začin 3. zimnica	<i>Slátku pàpriku, lútu pàpriku. Pàpriku jèsan kìselu.</i>
pàrati , 1.l.mn perf. bi pàrali	<i>nesvr</i>	ubirati razne vrste trava, uglavnom divlje	<i>Kàd bi pàrali mličikē i kostriča.</i>			
patližān , patližāna	<i>m</i>	povrtna biljka	<i>... patližāne...</i>			
pěč , 2.l.jd fut 1. pěč	<i>nesvr</i>	pripremati hranu na vatri	<i>...stāvīt češ tī pěč krūv...</i>			
pèlim , pèlima	<i>m</i>	pelin, ljekovita trava	<i>...pèlim...</i>			
petrùsimen , petrùsimena	<i>m</i>	peršin	<i>Bílo je, čerce, petrùsimena.</i>			
pînkica , akuz.jd. pînkicu	<i>ž</i>	vrlo mala količina nečega	<i>Sāmo pînkicu màslinog ûja.</i>			
pîñūr , nom.mn. pîñūri	<i>m</i>	vilica	<i>Pîñūri, kàš' ke.</i>			
pîta , pîtē	<i>ž</i>	slano jelo od listova tijesta, najčešće od sira	<i>Slānā pîta od sīra.</i>			

pjät , akuz.jd. pjät	<i>m</i>	tanjur	<i>Dáj mi táj pjät.</i>			
plěčka , plěčkē	<i>ž</i>	osušeni životinjski but	<i>Dvâ pjšuta i plěčka.</i>			
pògač¹ca , pògač ¹ cē	<i>ž</i>	vrsta kruha	<i>Po čètri dâna me pògačica träjē.</i>			
pokvârt (se) , glag prid rad se pokvârlo	<i>svr</i>	gubiti dobra svojstva zbog stajanja	<i>Nît bi se pokvârlo, ni krÛv, ni...</i>			
pomidôr , pomidóra	<i>ž</i>	rajčica	<i>Něgo pomidóra.</i>			
pòpit , glag prid rad pòpîli	<i>svr</i>	pijući ispiti do kraja	<i>Svâkî bi òni pòpîli po čîkaru mlîka.</i>			
pòriluk , pòriluka	<i>m</i>	vrsta luka	<i>Blîtva, pòriluk.</i>			
pôst , pòsta	<i>m</i>	vrijeme kad se posti	<i>Kâ(d) bi bilo pôst, tô bi òbično bilo s ûjon začînit.</i>			
pòsût , glag prid rad posúli	<i>svr</i>	nešto sipko istresati po površini čega	<i>Bi, bi mâlò posúli bi, ali kâkvîn cùkron, cùkron sâml¹li bi ga.</i>			
pòšâda , pòšâdē	<i>ž</i>	nož	<i>Pòšâda, nôž.</i>			

pòvrigat, <i>imper. pòvrigāj</i>	<i>svr</i>	popržiti	<i>Ū sōrbulu,</i> <i>pòvrigāj.</i>			
práškovi, práškovā	<i>m mn</i>	skupni naziv za sve vrste kupovnih dodataka za peciva (prašak za pecivo, kvasac, germa)	<i>Nīkakvī</i> <i>práškovi se</i> <i>nisu stāvjali...</i>			
prīčēp¹t, 2.l.jd prīčēpīš	<i>svr</i>	stisnuti što (npr. tijesto pri valjanju)	<i>Ōvē còškove</i> <i>prīčēpīš.</i>			
priján¹t, 3.l.jd prijāne	<i>svr</i>	spojiti se lijepljenjem	<i>...ònō se zàlīpī,</i> <i>prijāne...</i>			
prikuvat, 2.l.jd prikuvāš	<i>svr</i>	premijesiti	<i>...kà(d) ga, àko</i> <i>ga prikuvāš,</i> <i>òn ti òstanē</i> <i>mèkšī i òstanē</i> <i>ti lišpī.</i>			
přimazat, přimazēn	<i>svr</i>	nanijeti sloj nečeg na površinu i raširiti po njoj	<i>Trī pūtā līpo</i> <i>ga trībā</i> <i>přimazat.</i>			
procídit, <i>imper. procídi</i>	<i>svr</i>	propustiti tekućinu kroz nešto kako bi se očistila	<i>Júvu procídi.</i>			
pròs¹jat, 3.l.jd. pròsijē	<i>svr</i>	pročistiti kroz sito	<i>Pròsijē se</i> <i>brāšno.</i>			

přšut , přšuta	<i>m</i>	sušeni svinjski but	<i>Přšuti su mi dòli, na Zádvārju.</i>			
púra , púrē	<i>ž</i>	jelo od kukuruznog brašna, palenta	<i>Kùvala se òndā čêsto púra.</i>			
pùterica , pùtericē	<i>ž</i>	vrsta zelene salate	<i>A pùterica malo óde ùspīvā zími.</i>			
ràkija , akuz jd ràkiju	<i>ž</i>	alkoholno piće koje se u tom kraju koristi za piće, ali i u ljekovite svrhe	<i>Ispèčēmo ràkiju.</i>			
rána , ránē	<i>ž</i>	ukupnost jela koje živo biće unosi u tijelo	<i>Svā rána nà bāndu, àl bèz nēga ti nē mōže.</i>			
ràstrat , 2.l.jd ràstrajēš	<i>svr</i>	razvaljati tijesto	<i>...š nīme nà stō i ràstrajēš...</i>			
razgřn ĩt , 2.l.jd. ràzgřnēš	<i>svr</i>	razmaknuti pepeo ili žar skupljen na gomili	<i>I ònda, nà ònā, žèrava līpo ràzgřnēš,...</i>			
ràšč ĩka , ràšč ĩkē	<i>ž</i>	najzastupljenij a zeljasta biljka Dalmatinske zagore	<i>E,da, kùpus, ràšč ĩka.</i>			
rérna , rérnē	<i>ž</i>	pećnica	<i>Rérna, rérna!</i>			

rùzmarīn, rùzmarīna	<i>m</i>	začin	<i>Rùzmarīn bílku u tō.</i>			
sàketič, <i>akuz.jd. sàketič</i>	<i>m</i>	torbica, vrećica (platnena)	<i>Kàd bi se osúšilo, u sàketič.</i>			
saláta, <i>lok.jd.</i> na salátu	<i>ž</i>	način pripreme jela	<i>Ūja i màlo kvàsine, na salátu.</i>	● <i>kristāl saláta</i>	vrsta zelene salate	<i>Bûde i krìstāl saláta îsto.</i>
sálnaci, <i>gen.mn.</i> sálnākā	<i>m mn</i>	kolači od sala	<i>Nije, sèstro, bilo koláča lîšpēga nēg sálnākā.</i>			
sàlo, sàla	<i>s</i>	masne naslage izvađene iz trbušne šupljine neke životinje (npr.svinje)	<i>Sàlo skìni, u mašínu ga samèji,...</i>			
sàmlit, <i>imper</i> samèji	<i>svr</i>	pretvoriti zrnje u brašno ili nešto usitniti na stroju za mljevenje	<i>Sàlo skìni, u mašínu ga samèji,...</i>			
sèlen, sèlena cèler, <i>akuz.jd</i> cèler	<i>m</i>	začinska biljka	<i>Sèlena nije òndā bilo. Mřkvu, cèler, petrùsimen.</i>			
sĭjat, <i>3.l.mn</i> <i>perf smo sĭjali</i>	<i>nesvr</i>	bacati sjeme čega u zemlju	<i>Mĭ smo sĭjali kokùruz.</i>			

sìkir ⁱ ca, akuz.jd. sìkir ⁱ cu	ž	grahorica sjemenki sličnih glavi sjekire, jari grah	<i>Sòčiv ⁱcu, sìkir ⁱcu i tò bi bilo prìko zìme.</i>			
sìnija (òkrūglā) , sìnijē	ž	okrugao stol	<i>Nije bilo stò, nègo ònē òkrūglē sìnije.</i>			
sìr , <i>sìra</i>	<i>m</i>	namirnica koja se dobiva zgrušanjem mlijeka	<i>Krùva i sìra.</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● 1.~ <i>iz ūja</i> ● 2. <i>kòzjī</i> ~ ● 3. <i>kràvjī</i> ~ ● 4. <i>òvčjī</i> ~ ● 5. <i>plànīnskī</i>~ 	1.sir potopljen u maslinovo ulje; 2.od kravljeg mlijeka; 3.od kozjeg mlijeka; 4.od ovčjeg mlijeka;5. od mlijeka stoke koja je pasla isključivo u planini	<i>1.Pfštī màsni kò da si ga iz ūja izvadio. 2./3./4. Kòzjēga, kràvjega, òvčjēga sìra. 5.Òvō je ràstovački, plànīnskī sìr.</i>
skòrūp , skòrūpa	<i>m</i>	mastan sloj na površini ohlađenoga kuhanog mlijeka	<i>Kàko bi bilo dèbel, ònī skòrūp, ònā masnòča.</i>			

skùvat , <i>imper.</i> skùvāj	<i>svr</i>	1.zamijesiti kruh; 2.pripremiti jelo kuhanjem	<i>1....ìžēn skùvat krùv./ 2.Ûndā kumpíre skùvāj òpōse.</i>			
slāb , slābī	<i>prid</i>	nedovoljno začinjen, pečen i sl.	<i>Āko ti je jōš slāb, ùndā nīšta nègo òpēt crìpñu nà ñ.</i>			
slādak , slātko, slātka	<i>prid</i>	koji je slatkoga okusa	<i>Kàko bi tō bìlo slātko i līpo.</i>			
slān , slānō, slānā	<i>prid</i>	koji je slanoga okusa	<i>Slānā pīta od sīra.</i>			
slàn¹na , slàn ¹ nē	<i>ž</i>	masnoća potkožnog sloja utovljene svinje sušena na dimu	<i>...òndā ìzrži slàn¹nē, ìščvǔjāj slàn¹nu...</i>			
sliz , sliza	<i>m</i>	sljez, ljekovita biljka, postoje crveni i bijeli sliz	<i>Ìmā cǔvenī sliz, bīlī sliz.</i>			
smòkva , <i>gen</i> <i>mn smòkāvā</i>	<i>ž</i>	plod voćke, uglavnom se mislí na suhe smokve	<i>...màlo ìsickāj smòkāvā sītno,...</i>			
sòčiv¹ca , <i>akuz</i> <i>jd sòčiv¹cu</i>	<i>ž</i>	leća	<i>Sòčiv¹cu, sìkir¹cu i tō bi bìlo pǔiko zíme.</i>			

sòčivo , sòčiva	<i>s</i>	skupni naziv za sve grahorice koje su sijali	<i>Tô je bilo sòčivo zà zīmu.</i>			
sô(l) , sòli	<i>ž</i>	dodatak jelu	<i>...tûte ùspěš sòli.</i>	● <i>krùpnā sôl</i>	krupna morska sol	<i>Sô mòrskā, krùpnā.</i>
spàñāk , spañáka	<i>m</i>	špinat	<i>Blītve, kùpusa, ònōga spañáka.</i>			
stêgn ^{it} (se), 3.l.jd stêgnē	<i>svr</i>	postići određenu tvrdoću, stisnuti se	<i>Ūndā bi ùsūla grīsa, da ôn màlo ònō stêgnē.</i>			
stô(l) , akuz jd nà stō	<i>m</i>	komad pokućstva za kojim se jede, radi, družī i sl.	<i>...š njīme nà stō i ràstrajěš...</i>			
stòpit , stòpīn	<i>svr</i>	smočiti što		■ <i>stòpit jèzik</i>	ne popiti nešto zapravo, već samo vrškom jezika probati	<i>Sàmo za Bòžič[↓], ma nīšta nēgo stòpit jèzik.</i>
sûd , akuz jd ù sûd	<i>m</i>	posuda	<i>Īzlij ù drūgī sûd.</i>			
sùdoper , sùdopera	<i>m</i>	dio kuhinje za pranje posuđa	<i>Sùdoper, sùdoper.</i>			

sùrotka, sùrotkē	ž	tekućina koja se izdvaja iz mlijeka poslije sirenja	<i>Sùrotka, kàd sùrīš, pa ònā bistro, ònā vòda.</i>			
súšit, <i>1.l.jd</i> <i>perf</i> sùšila	<i>nesvr</i>	činiti što suhim, meso, smokve i sl	<i>Súšila san ì òvò lito.</i>			
sùvice, sùvicā	ž	grožđice, suho grožđe	<i>Izgràtaj njízī, òrašćića i mètni grôžža, ònī(h) sùvica.</i>			
šécer (vanilīn), šécera	<i>m</i>	isključivo vanilin šećer	<i>Ònōga žàvla, šécer vanilīn.</i>			
(p)šènica, šènicē	ž	žitarica	<i>Âmo samèji kokùruznogā brāšna, šènice samèji.</i>			
šljīva, <i>akuz. jd</i> šljīvu	ž	voćka	<i>Ìmān šljīvu, ìmān zèzdaliju.</i>			
špàroga, špàrogē	ž	samonikla biljka čiji se izdanci beru u proljeće i koriste u kulinarstvu	<i>Tô je vīja, tô ti je špàroga.</i>			
špòret, špòreta	<i>m</i>	štednjak na drva ili kuhinjska peć	<i>E, nije bilo špòreta.</i>			

štrùca , <i>nom</i> <i>mn</i> štrùce	ž	kolač izduženog oblika od dizanog tijesta s marmeladom	<i>Nájboje su, bàba, tvòje štrùce.</i>			
štrúdel , štrúdela	<i>m</i>	slatko jelo od listova tijesta	<i>Slàtkā od jābuke, štrúdel ga zòvĕmo.</i>			
táva , <i>távĕ</i>	ž	posuda za prženje	<i>Na komínu táva.</i>			
těča , <i>akuz jd</i> těču	ž	posuda u kojoj se kuha	<i>Mālo òmaži ònū těču ūjon, da ne prìjanĕ.</i>			
tégla , <i>lok jd</i> téglu	ž	staklena posuda valjkasta oblika	<i>Ìzlĭj ù drŭgĭ sŭd, u kākvu drŭgŭ téglu.</i>			
tè(p)sija , tèpsijĕ škròvāda , škròvādĕ	ž	posuda u kojoj se peče	<i>Nĭkakva māst, nĭt mǎžĕ se tè(p)sija, nĕčĕ ti izgòrit,... Tô ti je škròvāda.</i>			
tĭsto , <i>akuz jd</i> tĭsto	<i>s</i>	smjesa od brašna, vode i ostalih sastojaka	<i>Zàkuvaj tĭsto, za krŭv, za krŭv...</i>			
trājat , <i>3.l.jd.</i> trājĕ	<i>nesvr</i>	održavati se u određenom stanju tokom vremena	<i>Po čĕtri dāna me pògačica trājĕ.</i>			

travàrⁱca , <i>akuz jd</i> travàr ⁱ cu	ž	rakija s okusom raznih ljekovitih trava	<i>Nàpravīn i od tráva travàrⁱcu.</i>			
tráve , gen mn trávā	ž	ljekovito bilje koje se bere, suši i koristi za čajeve i razne pripravke, ali se i stavlja u rakiju	<i>Nàpravīn i od trávā travàricu.</i>			
trûn , trûna	<i>m</i>	jako mala količina čega		■ <i>ni truna</i>	bez imalo čega	<i>žâvle, na ti ga ni trûna.</i>
ugòrⁱt , 2.l.jd ùgoriš	<i>svr</i>	pustiti nešto gori do žara		● <i>ugòrⁱt dĵva</i>	napraviti žar	<i>Pĵvo ùgoriš tâ dĵva.</i>
ùlⁱt , 3.l.jd ùliješ	<i>svr</i>	preliti tekućinu iz jedne posude u drugu	<i>...mètněš túte, ùliješ vòde...</i>			
ûje , <i>instr s</i> ûjon	<i>s</i>	izlučen mastan sok biljnog, životinjskog ili mineralnog podrijetla	<i>Kâ(d) bi bilo pôst, tô bi òbično bilo s ûjon začīnⁱt.</i>	● <i>màslinovo ûje</i>	ulje od masline	<i>Sâmo pīnkicu màslinovog ûja.</i>
umúⁱtⁱ , <i>imper</i> umúti	<i>svr</i>	umiješati smjesu do željene gustoće	<i>I tô umúti, kò òće gùščē.</i>			
ùpⁱt , 3.l.jd. ùpijē	<i>svr</i>	nešto suho uvuče tekućinu u sebe	<i>I tô ti ònō tīsto ùpijē ònō sàlo.</i>			

ùskisn¹t , 3.l.jd ùskisnē	<i>svr</i>	nabujati (tijesto)	<i>Kàd tō ùskisnē...</i>			
ùsūt , <i>glag prid</i> <i>rad</i> ùsūla	<i>svr</i>	prosipati nešto rastresito	<i>Ùndā bi ùsūla grīsa, da òn màlo ònō stêgnē.</i>			
ùšćipak , <i>akuz</i> <i>jd</i> ùšćipke	<i>m</i>	domaći slatkiš pržen u dubokom vrućem ulju	<i>Pèci ùšćipke!</i>			
varèn¹ka , varèn ¹ kē	<i>ž</i>	kuhano mlijeko	<i>Mī bi zvāli varèn¹ka, ònō štā se ne kīselī.</i>	▣ <i>varèn¹ke i krūva</i>	sinonim za najzdraviji doručak	<i>Rèkli bi stārī varèn¹kē i krūva.</i>
vèrzet , vèrzeta	<i>m</i>	kelj	<i>Glāvati kùpus i vèrzet.</i>			
vīja , gen mn vījā	<i>ž</i>	travnati dio šparoge, koristila se u podrumarstvu prilikom pravljenja vina kao sito u drvenim kacama, ali i za čišćenje dimnjaka i drvenih bačava	<i>Tō je vīja, tō ti je špàroga.</i>			

víno , vína	<i>s</i>	alkoholno piće dobiveno vrenjem soka grožđa	<i>Bùkara vína</i> <i>òko stòla.</i>	■ <i>cílo víno</i>	u koje se ne dodaje voda, pije se samo	<i>Ùlīj vòde,</i> <i>ma kò bi ga</i> <i>pìjo cílo.</i>
vìsme	<i>s</i>	panceta s rebrima	<i>Vìsme po</i> <i>sèljāčkū.</i>			
vīšnjevača , <i>akuz. jd</i> vīšnjevaču	<i>ž</i>	rakija s okusom višanja	<i>Od vīšnje</i> <i>nàpravīn</i> <i>vīšnjevaču.</i>			
vòčka , <i>nom</i> <i>mn</i> vòčke	<i>ž</i>	stablo na kojemu raste neko voće	<i>Nije se pìvo, ni</i> <i>vòčke, ni</i> <i>kumpíri.</i>			
vòda , vòdē	<i>ž</i>	tekućina za piće, kuhanje, pranje i sl	<i>Ùndā tū vòdu i</i> <i>tē kumpíre</i> <i>vrātīš ù</i> <i>rāšč^ǎ i ku.</i>	●1. <i>mlâkâ vòda</i> ●2. <i>stùdenâ vòda</i>	1. voda koja se koristi pri izradi tijesta 2. obična voda, nerashlađe na	<i>1...mètnēš</i> <i>tûte, ùliješ</i> <i>vòdē, mlâku</i> <i>vòdu.</i> <i>2. Òblīj je</i> <i>stùdenōn</i> <i>vòdōn i ònū</i> <i>vòdu bâcīš</i> <i>čà.</i>
vòdan , vòdno, vòdna	<i>prid</i>	rijedak	<i>I ùndā znâš</i> <i>ònō vòdno, a</i> <i>trībā da bûdē</i> <i>gûsto,...</i>			
vònjat , <i>3.l.mn</i> vònjaju	<i>nesvr</i>	osjećati osjetilom njuha	<i>...znâš ònī</i> <i>òrašćíci, štō</i> <i>ònō vònjaju.</i>			

vrġgan, vrġganō, vrġganā	<i>prid</i>	pržen	<i>A vrġganō, mōga bi bēž nēga stō gōdina.</i>			
záčina, záčine	<i>ž</i>	ukupan okus/doživljaj jela, zajedno sa svim mirodijsima	<i>Jūtika ti je pōla záčine.</i>			
začġn ¹ t, záčinġn	<i>svr</i>	dodati začġn jelu	<i>Kā(d) bi bilo pōst, tō bi ōbično bilo s ūjon začġn ¹t.</i>			
začġnjat, 3.l.jd <i>perf</i> smo začġnali	<i>nesvr</i>	dodavati začġn jelu	<i>Ūndā, š čġn smo začġnali?</i>			
zàklat, <i>glag</i> <i>prid rad</i> zàklāli	<i>svr</i>	ubiti živinu namijenjenu jelu	<i>...ūndā bi prġd Bōžič zàklāli kġme.</i>			
zàkuvat, <i>imper</i> zàkuvaj	<i>svr</i>	skuhati tjesteninu u juhi; zamijesiti kruh	<i>Zàkuvaj tġsto, za krŭv, za krŭv...</i>			
zalġp ¹ t (se), 3.l.jd. se zàlġpġ	<i>svr</i>	spojiti se lijepljenjem	<i>...ōnō se zàlġpġ, prġjane...</i>			
zdġla, <i>lok jd</i> u zdġlu	<i>ž</i>	staklena ili porculanska posuda u kojoj se hrana posluŷuje	<i>...u zdġlu stāvi brāšno da ġžēš kŭvat krŭv...</i>			

zêzdalija , akuz <i>jd zêzdaliju</i>	ž	zerdelija, vrsta rane šljive, zlatna ili žuta šljiva	<i>Īmān šljīvu,</i> <i>īmān zêzdaliju.</i>			
zgùsnit se , <i>3.1.jd. zgùsnē</i> se	<i>svr</i>	postati gust	<i>Ūndā bi ùsūla</i> <i>grīsa, da ôn</i> <i>mālo ònō</i> <i>stêgnē i da tō</i> <i>zgùsnē se.</i>			
zōb , zōbi	ž	žitarica	<i>Zōb smo sījāli.</i>			
zōvina , zóvinē zōva	ž	zovovo drvo, bazgovina	<i>Stāvīn zóvu,</i> <i>zōvina se zòve,</i> <i>kōjā je gōri u</i> <i>planīni.</i>			
žerava , žèravē	ž	žar	<i>I ònda, nà ònā,</i> <i>žèrava līpo</i> <i>ràzgīnēš,...</i>			
žestina , žestinē	ž	preintezivan okus ili miris čega	<i>Da se nē čūje</i> <i>ònā òd nēga,</i> <i>znāš, žestina.</i>			
žīto , žīta	<i>s</i>	zajednički naziv za više vrsta žitarica	<i>Ni kumpīra, ni</i> <i>žīta.</i>			
žřvań , <i>lok jd ù</i> žřvńu	<i>m</i>	mlin na ručno okretanje	<i>Īstō ù žřvńu se</i> <i>mřilo.</i>			
žùtin ⁱca , žùtin ⁱ cē	ž	cikorija	<i>Koròmāč,</i> <i>žùtin ⁱca...</i>			

5. Transkripcija recepata

Uz recept za kruh, transkribirana su još i tri jela u slijedu predjelo, glavno jelo i desert (kolač). Opisu kruha pridavano je najviše pozornosti upravo zbog njegove važnosti u svakodnevnom životu domaćica, ali i težaka, djece i svih ukućana.

S obzirom da od strane ispitanice receptu za juhu i općenito tom jelu nije dano previše pažnje, a samim time i dovoljno informacija o jelu, prikladnije je bilo odabrati nešto drugo kao primjer za predjelo. Tako je izbor pao na djevenice (*divènca*), koje su se najčešće posluživale kao hladno predjelo prije nekakvog glavnog jela ili kao glavno jelo za međuobroke ili marende. A posebno je zanimljivo ovo jelo jer se pravi nešto drugačije nego u drugim krajevima.

Kao glavno jelo u vrijeme blagdana ili posebnih prigoda, kao što su vjenčanja, krštenja i slično, uglavnom se peklo meso, najčešće janje, kozle ili svinjče na ražnju, no ipak je jedna posebna namirnica obilježila ovaj kraj Dalmatinske zagore i prehranila generacije, te joj treba odati priznanje. To je, naravno, raštika (*ràšć i ka*). Pripremana na razne načine, sa svježim ili suhim mesom, zaprženom slaninom, maslinovim uljem i na još neke načine, često se nalazila na stolu ovih obitelji i zbog toga je zaslužila počasno mjesto u gastronomskom krugu, kao kraljica ovog kraja.

Kako se radi o prilično siromašnom kraju, desertna jela pripremala su se rijetko i od namirnica koje su bile dostupne u kućanstvu. Najčešće su se pravile jednostavne slastice, poput palačinki ili uštipaka, ali u posebnim i malo svečanijim prigodama domaćice su se trudile oko dizanih tijesta s različitim nadjevima (*štrùca*), ali ipak su najposebniji slatki specijalitet *sálnaci*, koji se pripremaju od svježeg sala i raznih vrsta domaćih marmelada.

5.1. Krùv

1 /0.49/ Krùv! Kàko ti se p̃rvo kùva? Kò òće, može i sàda. Nije bilo nìkakvōga
2 kvàsca. Nije se stāv jā, ni práškovi nìkakvī. Nìkakvī práškovi se nisu stāvjali,
3 nìkakvōga, ni tē gérme nìšta, nìšta. Nèg èvo kàko. Zàkuvaj tìsto, za krùv, za krùv,
4 u ònāj...stāvīt čēs tí pèč krùv, ìžēn skùvat krùv. Ùnda òd ònōga tìsta, òd ònōga štò
5 čēs za krùv òtkinēš nàkō jēdnu búbju, òtkinēš, līpo stāvīš ù tēč¹cu. I ùnda kà(d) se,
6 kà(d) čēs drùgī pūt kùvat krùv, ùnda, tò se je zvà kvàs, kvàsac, i òvī... I ònda līpo
7 âmo ù štò čēs tí, ònāj, u zdīlu stāvī brášno da ìžēš kùvat krùv, ùnda līpo nàpravīš
8 nà srīdi ònū rùpicu, tūte ùspēš sōli, mētnēš tã(j) kvàs ìz tē tēč¹i cē līpo izvadīš,
9 mētnēš tūte, ùliješ vòde, mláku vòdu. I ùnda, čērce mòja, līpo stāvīš da se dīgnē.
10 Kà(d) bi se krùv, tò tìsto dīglo, ùnda ga i jòpēt vrátīš ù tū zdīlu, prikuvāš ga. Ôn ti,
11 kà(d) ga, àko ga prikuvāš, òn ti òstanē mēkšī i òstanē ti līšpī. Līšpē ti se ispèčē i
12 būdē ti krùv mēkšī. I...i jòpēt òd tōgā, krùva, štò si skùvala, òtkinēš, òpēt òtkinēš
13 ònū búbju, ònōga tìsta, mētnēš ù tēč¹cu i tō, nèka se tō dīgnē do drùgōga krùva.
14 Èto, so tīn se krùv kùva. /2.50/
15 /3.24/ Līpo š njīmen tãmo, nàložīš vãtru. Kà(d) se òn dīgnē. P̃rvo ùgorīš tã dīva. I
16 ònda, nà ònā, žèrava līpo ràzgīnēš, vrátīš nà ònā, tō smo mi zvàli kòmīn. Ònda,
17 imā mètca i tō se razmètē, ònā žèrava, ònī lūg, púnēn. I ùnda, tū ìskrēnē se.
18 Crīpnju, âmo ùgrijēn nà dīvīn. Nà nī stāvīn crīpnju, vrátīn ònū žèravu i pòdã tīzīn
19 se ispèčē. /3.58/
20 /7.37/ Skùvāj ga, zamísi ga, àjde mi bi rēkli kùvat, zamísi ga līpo i š njīmen ù
21 jēdnu tēču. Mãlo òmaži ònū tēču ùjon, da ne p̃rijanē. I ùnda kà(d) bi se òn dīgā, i
22 ùnda ga òpēt, ònī, vrátī, ònāj izvīni tū tēču, vrátī ga ù tēču, tū ga, ù drūgu ònū tēču
23 skùvāj, prikuvāj ga, tàkō da òn būdē mēkšī, da òn būdē līšpī. I òpēt ù ònū tēču bi
24 vrátīli dī se òn dīzã, vrátī ga ù ònū tēču, tū bi se òn līpo dīgā.../8.10/
25 /10.21/ Znāš štã bi rēkli nãši stãrī, ma nèka imã, kãžē, krùva i kãžē vòde, ònāj,
26 sãmo nèk imã krùva, nèk imã krùva./10.31/

5.2. Predjelo- divènca

- 1 /38.37/ Ùndā bi jā óde divènca prāvⁱ la, òvī, nadívala divènca. /38.42/
- 2 /38.57/ Nīšta kārē, nègo kārē, kâžē ònē kâžē kǎmečē kǎvi i brāšna i māsti i drùgo
- 3 nīšta. A jā óde, jā óde ònizīh, znāš ònī òrašćíci, štò ònō vònjaju. Izgràtaj njízī,
- 4 òrašćíca i mètni gròžža, ònī(h) sùvicā i mǎlo ìsickaj smòkāvā sìtno i štā ònō jòš,
- 5 cùkra i otòpi slànⁱ ne i sìtno otòpi slànⁱ nu i ùndā u tō mètni. Âmo samèji
- 6 kokùruznogā brāšna, šènice samèji i ùndā, ònāj, tō lípo ìzmīšāj i so tīn san
- 7 nadívala. I svāk bi vīšē vòlio divèncu, nègo kobàscu. Èto ti. /39.51/

5.3. Glavno jelo- ràšćⁱka

- 1 /31.02/ Níje nègo kòmaštre. E sād, znāš li tí štā su kòmaštre? Ònō štò ù nās gòri
- 2 vīsi. Ònō se zòvu kòmaštre. Òndā lònci. Ùndā bi bíli ònī lònac, ònī brònzīni. I
- 3 ùndā u tō se kùvalo, ònāj, níje nan bílo špòreta. E, níje bílo špòreta. Ù tīn lòncīn,
- 4 na kòmīnu na kòmaštre, lònac ʷòbisi, lípo ʷòbisi za ònē kòmaštre i dòli lòži vǎtru.
- 5 /31.30/
- 6 /33.00/ E,da, kùpus, ràšćⁱka. E tóga je bílo. A ù tōmu, na, na, ònī, gòri, na kòmīnu.
- 7 Ù tīn... ù tōmu lóncu skùvaj. Lípo ocídi ònū vòdu. Vòdu ocídi òd njèga. Ùndā ga
- 8 òblīj stùdenōn vòdōn, ònō,kà(d) bi òn bílo gòtov. Da se nè čùje ònā òd njèga, znāš,
- 9 žestīna. E, tō ti je ràšćⁱka. Ùndā kumpíre skùvaj òpōse. /30.31/
- 10 /33.50/ Òblīj je stùdenōn vòdōn i ònū vòdu bâcīš čǎ. Ùndā âmo skùvaš òpōse
- 11 kumpíre. Mètnēš mǎlo sòli ù njū. Ùndā tū vòdu i tē kumpíre vrátīš ù ràšćⁱku. Ako
- 12 ti je pùno vòde, òcīdīš. Ùndā, š čīn smo začínjali? Bílo je dòsta úja ù nās. Sà(d) kò
- 13 je vòlio úje. Kà(d) bi bílo pòst, tō bi òbično bílo s újon začínⁱ t. A ònī, šta? Kà(d)
- 14 òd òvīh drùgīzīh dānā i kà(d) níje pòst, òndā ìzrzi slànⁱ ne, ìščvǎjāj slànⁱ nu, pa
- 15 ùndā slànⁱ nu. I kàko bi tō bílo lípo. Jī ti kâžēn! Slànⁱ non začínⁱ t. /34.77/

5.4. Kolač- sálnaci

1 /14.45/ Ûndā , kã(d) je za Bòžič, ùndā bi príd Bòžič zãklãli křme. Ûndā bi skĩnⁱ li,
2 ònāj, s ònōga drōba , skĩni ònō sãlo. Sãlo skĩni, u mašĩnu ga samēji i ùndā prãvi
3 sãlnake. Kãko san ti jã prãvila? /15.07/
4 /15.45/ Kãko? Èvo vãkō! Brãšna...pa sãd klico ċeš tí nãpravⁱ t. Ònāj, jã bi mètlna,
5 jěr znãš štã, ònē bi nòsile. Ònē bi nòsile, pa jã bi, pa jèdno kĩlo i pō, brãšna i
6 stãvila bi, ċërce mòja, ònōga, brãšna i mètni po ċètri, pō pět jãja i mãlo cùkra, ne
7 bi pũno. Mãlo cùkra i ùndā tō zãkuvaj. Tō zãkuvaj. I sãd, nãkō cílo san jã stãvjala,
8 cíla jãja. I ùndā lĩpo, pòkōjnĩ mi nãpravijo òdōlen dō tãmo, ònĩ za, mĩ zvãli
9 lazãnjũr. I ùndā tō ràstrãj, tō ràstrãj. Lĩpo ràstrãj, dōbro. I ùndā tō sãlo, ãmo ti je ù
10 tēċici stãlo. I ùndā lĩpo ònĩn nõžon. Na prĩmjer sãd je òvō tō tĩsto, ùndā nõžon
11 mėti tũte mãlo, únde, mãlo únde, ùndā nõžon ràstrãj. Rãstrãj, svũkud nēk bùdē
12 jèdnãko. Ûndā, ãjde mi dãj rúkon křpu. Nēka ti bùde svũkuda jèdnãko. I sãd je
13 òvō tō tĩsto, vřdĩš i jã san ga prĩmazala, prĩmazala. Ûndā, èvo vãkō... Èvō vãkō... I
14 ùndā, dùšo mòja, ovãkō, ovãkō, pa ovãkō. Nēċē tō prĩjãnⁱ t! I sãd tō nēka stòjĩ,
15 nãkō bi stãlo pō dvãest minũta. A digod bi mēni i pō ùre, kã(d) bi ãmo štògod
16 drũgō rãdila. I ùndā, sãd trĩbã i jòpēt ràstrat. Vrãtĩš òvō svē, vrãtĩš. I ùndā, dùšo
17 mòja, ùndā òpēt ĳžēš ga prĩmazat. I jòpēt ònō prĩmaži. Ûndā vrãtĩš ãmo ĳstō tãkō,
18 vrãtĩš...èvo vãkō... I ùndā ga tãri, kãd si ga prĩmaza i òpēt ga ràstrãji, i òpēt ga
19 ràstrãj. Trĩ pútã. Trĩ pútã lĩpo ga trĩbã prĩmazat. Nēċē ti òn prĩjãnⁱ t! Kãžēn ti, èvō
20 vãkō vrãtĩš i ùndā s njĩme tãmo nã stō i ùndā ùdri jòpēt. Rãstrãš ga, lĩpo ràstrãš,
21 ràstrãš, prĩmazēš i jòpēt. I jòpēt ga trĩbã prĩmazat. I kã(d) si ga prĩmazala, nēka
22 stòjĩ dvãest minũta, nēka stòjĩ i ùndā ga ãmo nã stō, š njĩme nã stō i ràstrãjēš,
23 ràstrãjēš ga, lĩpo ga trĩbã ràstrat. I tō ti ònō tĩsto ùpijē ònō sãlo, tō ùpijē. Lĩpo ga
24 ràstrãš i ùndā nõž ùzmēš. Ûndā nã ònē lĩstove òzrizat, lĩpo ga nã ònē lĩstove
25 òzrizat. Ètō òvō ti je sãd ònāj lĩst, òdrži prĩko srĩde, nã prĩmjer, sãd, òvō ti je tĩsto,
26 òdrzala si i ùndā mēċēš óde ònũ kãš kicu mermelãdē. Mermelãdē, ĳli ti je, jã nĩsan
27 je kupòvala, nĩje se kupòvalo. Nēgo nãprãvi òd dùnjã. Òd dùnjã, mermelãdē i
28 nãjboja je, pa bi lĩpo ònĩ vōnj. Bĩla jèdna vèlka tũ tãmo, pa òzēbla. I, dùšo mòja,
29 vlikē su bĩle. I ùndā, i òd grōžžã bi nãpravila, òd grōžžã. I ùndā znãš ònō vòdno, a

30 trībā da bǔdē gǔsto, znāš kākva je mermeláda. Ūndā bi ùsūla gr̄isa, da ôñ mǎlo
31 ònō stēgnē i da tō zgǔsnē se. Sād mermeládē ìli òd grōžža, ìli òd tīzih dúnjā. Tō ti
32 je bíla mermeláda, níje se kupòvalo. I ùndā mētnēš lípo èvo nǎ òvō tǐsto tǔ
33 mermeládu i ùndā èvo, mōreš āko čēš ovākō, āko čēš ovākō, a jēdne su ìstō
34 prāvile, èvo vākō, ìstō jēdne prāvile, ònō se zālīpī, prījane. Ūndā âmo u tē(p)siju
35 ne mēčē se mǎsti nīkakve. Nīkakva mǎst, nīt mǎžē se tē(p)sija, nēčē ti izgòrⁱt, ne
36 trībā ti. /22.17/
37 /22.40/ Bi, bi mǎlo pòsūli bi, ali kākvin cùkron, cùkron sàmlⁱ li bi ga. I kǎžēn ti,
38 níje, sēstro, bílo koláča líšpēga nēg sálńaka. /22.57/

6. Zaključak

Uz fonološke i leksičke karakteristike koje su iznesene na početku rada, potrebno je spomenuti i nekoliko morfoloških značajki. Sve su to primjeri tipični za novoštokavski ikavski dijalekt.

Često su u dativu, lokativu i instrumentalu množine izjednačeni oblici: *kõmaštrān*, *bronzīnīn*, *dǣvīn*, *lōncīn*. Javljaju se primjeri kraćih množina (*nóži*), a nastavak –em/-en uglavnom izostaje (*nóžon*). Kao što je već rečeno, infinitivi su krnji (*izgòrⁱt*, *ugòrⁱt*), a u glagolima 2. vrste stoji -nⁱ umjesto -nu-: *mètnⁱt*, *iskrénⁱt*, *razgǣnⁱt*. Kao zanimljivost, valja istaknuti korištenje imenica ženskog umjesto srednjeg roda u nekoliko izdvojenih primjera kao što su: *jána* (jãnje) ili *Bĭakova* (Bĭokovo).

Proučavanje leksika donijelo je i očekivane zaključke u kontekstu blijedog prisjećanja, ali i potpunog gubljenja pojedinih leksema, zbog promjena u načinu pripreme hrane, poljoprivrednih aktivnosti, ugoju životinja, pa samim time i promjena u svakodnevnim navikama, običajima i cjelokupnom životu stanovništva ovog dijela Dalmatinske zagore. Iz dobivenih zapisa i detaljnijeg bavljenja i uspoređivanja iskaza dviju informantica različite životne dobi, mogu se izvući zaključci koji upotpunjuju teze o napuštanju malih sela, zanemarivanju tradicionalnih zanata i običaja, ali i odbacivanje autohtonog govora koji će se vjerojatno u skoroj budućnosti nažalost izgubiti u cijelosti, jer selo broji niti deset stanovnika koji u njemu borave za stalno.

Ovakvi radovi iziskuju puno rada (snimanje, slušanje, transkripcija i sl), ali zato je rezultat izrazito važan i poticajan za buduća stvaranja u dijalektološkom svijetu. Mnoštvo izvučenih leksema i frazema pokazuju bogatstvo jezične baštine, osobito zbog toga što je svaki taj leksem ili frazem upotpunjen konkretnim primjerima iz zvučnih zapisa. Koristeći se tim primjerima lako je pratiti osobitosti govora ovoga zaselka, ali i ne samo njega, jer se proučavajući ovaj rad može dobiti i jasnija slika cijelog novoštokavskog ikavskog dijalekta kojemu govor Šuta pripada.

7. Literatura

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine (1981) *Fonološki opisi srpskohrvatskih-hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Zagreb.

ANIĆ, Vladimir (2009) *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

IVANIŠEVIĆ, don Frane (2007) *Poljica, narodni život i običaji*. Priko (Omiš): Društvo Poljičana "Sveti Jure".

LISAC, Josip (2003) *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti I govori štokavskog narječja I hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing - tehnička knjiga.

MENAC- MIHALIĆ, Mira (2005) *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj*. Zagreb: Školska knjiga, Institut za hrvatski jezik i jezikolovlje.

MENAC- MIHALIĆ, Mira i Antica MENAC (2011) *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikolovlje.

8. Sažetak

Rad donosi dijalektološku obradu govora zaselka Šute u Dalmatinskoj zagori, a to uključuje veliki popis leksema iz gastronomskog upitnika, transkribirane primjere iz snimljenih zapisa, kao i transkripciju tradicionalnih recepata.

Sve to uočeno je i oprimjereno u iskazima dviju ispitanica, Tomice Šute (1929.) i Mile Šute (1956.). Obje informantice, izrazito spremne na suradnju, ozbiljno shvativši svoj zadatak, svojim su opisima uobičajenoga i svakodnevnoga življenja i kuhanja, iznijele mnoštvo leksema, koji su još jednom potvrdili bogatstvo gastronomskoga rječnika ovoga kraja.

Osim recepta za kruh, odabrani su i tradicionalni recepti, koji odražavaju običaje sela Rastovca. To su: djevenice, koje su se posluživale kao svojevrsno predjelo i raštika, koja predstavlja jednu od najvažnijih namirnica i predaje joj se posebna pažnja. Za slatko desertno jelo izbor je pao na salnjake, koji su se u doba kada je bilo sala, u svakoj kući dugo i strpljivo izrađivali.

Govor je obrađen i fonološki u okviru novoštokavskoga ikavskog dijalekta, dok su leksička promatranja opisana u kontekstu jezičnih i izvanjezičnih promjena nastalih isključivo unutar samoga govora tijekom tridesetak godina, a očitavaju se iz tonskih zapisa dobivenih od dviju informantica različitih godina rođenja, životnih običaja i kulinarskih navika.

Ključne riječi: dijalektologija, transkripcija, tradicionalni recepti, leksik

Key words: dialectology, transcription, traditional recipes, lexis

